

พระพุทธศาสนากับการสร้างวัตถุมงคล

Buddhism with creating sacred object.

พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, ดร.

Phakruanukulakanyanach, (muangman) Dr.

อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร จังหวัดสุพรรณบุรี 72160

Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya at

SuphanBuri SiSuvarnabhumi Buddhist College, 72000

Tel. 08730568909 Email: anukulakanyanach.mua@mcu.ac.th.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนะของพุทธปรัชญาที่มีต่อการสร้างวัตถุมงคล ซึ่งเข้ามามีบทบาทต่อพุทธศาสนิกชนในสังคมในปัจจุบัน การศึกษาข้อมูลพบว่า (วริยา นวลนิรันดร์, 2539) พุทธปรัชญาเห็นว่า ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างวัตถุมงคลนั้น เป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนพุทธศาสนา แต่พุทธศาสนาเห็นว่า สิ่งดังกล่าวจัดอยู่ในกลุ่มของสิ่งที่ขัดขวางอุดมการณ์ของพุทธศาสนา (เดรัจฉานวิชา) พระพุทธองค์จึงทรงห้ามมิให้พระสาวกมีพฤติกรรมดังกล่าว และหลักคำสอนโดยภาพรวมของพุทธศาสนาถือว่า การประสบความสำเร็จในชีวิตของคน วัตถุมงคล ไม่สามารถดลบันดาลให้บรรลุ ถึงได้แต่ขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพของตนให้บรรลุเป้าหมายนั้น โดยผ่านการกระทำหรือกรรมของแต่ละ บุคคล การเชื่อว่าวัตถุมงคลเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถดลบันดาลให้ประสบความสำเร็จตามปรารถนา จึงเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมและพระวินัยในพุทธศาสนา

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, การสร้าง, วัตถุมงคล

Abstract

The purpose of this study is to find the outlook of Buddhist belief nowadays. It was found that the belief about sacred objects made achievement had taken place before Buddhist Era. In contrast to the Buddhist Philosophy judged that it was brute and interfered with the ideal of Buddhism. Therefore, the Lord Buddha prohibited Buddhist monks from those sacred objects. As a matter to fact, the sacred objects are not the way of life-achievement, it entirely depends on the development of self-potentiality. Consequently, the belief of sacred objects caused accomplishment of the definitely opposes to principal doctrines of the Lord Buddha

Keywords: Buddhism, Creating, sacred Object.

1. บทนำ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ข้อมูลข่าวสารสามารถไหลบ่าไปได้อย่างรวดเร็ว มนุษย์ได้สร้างสรรค์และพัฒนาเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยอย่างไม่หยุดยั้ง วิทยาการก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดย่อน กล่าวได้ว่า มนุษยชาติมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในแทบทุกวินาทีที่ผ่านมา สิ่งที่เป็นความเสมือนความฝัน ของมนุษย์ในอดีตสามารถกลายเป็นจริงได้ในปัจจุบัน สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่นำมนุษย์ไปสู่ความก้าวหน้าใน วิทยการนั้นคือ ความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ (ความมีเหตุผล) กล่าวคือ มนุษย์มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แยกแยะ สงสัย แสวงหา คำตอบ จากคำตอบหนึ่งนำไปสู่อีกคำถาม จากคำถาม นำไปสู่ คำตอบ และนำไปสู่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการสาขาต่าง ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ณ ปัจจุบัน เป็นยุคแห่งวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง เพราะดูเหมือนว่าแทบจะไม่มีส่วนใดในวิถีชีวิตของผู้คนที่วิทยาศาสตร์ ยังก้าวล้ำไปไม่ถึง แม้ว่าเราจะอยู่ในยุคของโลกวิทยาศาสตร์แต่ท่ามกลางโลกวิทยาศาสตร์ที่วุ่นวายนี้ ยังคงมีสิ่ง ที่อยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ และมีมาก่อนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ นั่นคือโลกแห่ง ความเชื่อและ ความศรัทธาซึ่ง “ความเชื่อ” บางอย่างได้รับการยอมรับว่าเป็น “ความจริง” เพราะสามารถพิสูจน์ และตรวจสอบได้โดยพื้นฐานหรือหลักการทางวิทยาศาสตร์ เช่น ความเชื่อว่าโลกกลม เป็นต้น ขณะที่ความ เชื่ออีกมากมายยังมิได้รับการพิสูจน์และตรวจสอบโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หรือ แม้แต่ตรวจสอบ โดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ชี้ว่าไม่จริง แต่ความเชื่อเหล่านั้นยังคงมี ผู้คนจำนวนมาก ยอมรับและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน นั่นคือความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์วัตถุมงคล (สถานการณ์ พุทธศาสนา กระแสไสยศาสตร์, 2560) เช่นเดียวกันกับความศรัทธาในหลักศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อ วิถีชีวิตของศาสนิกชนในศาสนานั้น ๆ ก็มีมาก่อนที่จะวิทยาการแขนงต่าง ๆ จะก้าวหน้าเฉกเช่นปัจจุบัน มนุษย์มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาดังแต่เกิดจนตายก็ว่าได้

ประเทศไทยถือว่าเป็นเมืองหลวงแห่งพุทธศาสนา โดยเฉพาะนิคมเกรวาทเพราะเป็นดินแดนที่ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพุทธศาสนิกชน และมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับพุทธศาสนา มา ยาวนาน จากอดีต จวบจนปัจจุบันพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง, 2514) มีหลักคำสอน สำคัญที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะนำผู้ปฏิบัติ ไปสู่เป้าหมายสูงสุด (นิพพาน) นั่นคือ ปัญญา ซึ่งหมายถึง ความรู้ในความเป็นจริง โดยสรุป คือ ความรู้ ความเข้าใจ ในหลักอริยสัจ นำไปสู่การปฏิบัติจนสามารถบรรลุ นิพพานได้ในที่สุด หากพิจารณาในหลักคำสอนของพระพุทธองค์ จะพบว่าหลักคำสอน หมวดใดที่มีเรื่อง เกี่ยวกับความเชื่อ (ศรัทธา) จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญญาด้วยเสมอ ซึ่งนั่นอาจอนุมานได้ว่า หากจะเชื่อในสิ่ง ใด สิ่งนั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบจากความรู้เสมอ จึงนับว่าเป็นผู้ที่มีความเชื่อแท้ หรือความรู้แท้ได้ (พระเทพเวที, 2561) อย่างไรก็ตามจะพบว่า ในสังคมไทยมีความเชื่อในรูปแบบของ “ไสยศาสตร์” อีกมากมาย แม้ว่าสังคมไทยจะเป็นสังคมพุทธก็ตาม หนึ่งในความเชื่อดังกล่าวคือ “ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล” ซึ่งได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ทั้งในสังคมของคฤหัสถ์และสังคมบรรพชิต จนกระทั่งหลายคนมองว่า

“พีชแห่งความมั่งงายที่ เติบโตในสวนปัญญา” วัตถุประสงค์การศึกษา พุทธศาสนาเป็นศาสนากระแสหลักในสังคมไทย มีคนไทยนับถือมากที่สุด และความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล ได้เข้ามามีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะผู้ที่เป้นพุทธศาสนิกชน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อวัตถุมงคล

2. ความหมาย ความเป็นมาของวัตถุมงคลและมงคล

วัตถุมงคล เป็นภาษาบาลี เป็นศัพท์สมาสต่อกันสองศัพท์ แยกออกเป็นคำว่า วัตถุ (วัตถุ) กับคำ วา มงคล (มงคล) คำว่า วัตถุ (วัตถุ) ในภาษาบาลี มีหลายความหมาย แปลว่า เรื่อง, สิ่งของ, สิ่ง, เมือง ฯลฯ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 747) อรรถกถา ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ได้อธิบายว่า มงคล (มงคล) ได้แก่ เหตุแห่งความสำเร็จ เหตุแห่งความเจริญ เหตุแห่งสมบัติทุกประการ

วัตถุมงคล หมายถึง เครื่องรางของขลังที่เชื่อว่าจะนำความสุขความเจริญเป็นต้นมาให้ หรือป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน เถลิงพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2556: 1104)

วัตถุมงคล เป็นเรื่องของความเชื่อและศรัทธาในสิ่งของที่สร้างขึ้นมีความสัมพันธ์ทางด้านศาสนาตามสมัยนิยมตั้งแต่โบราณกาลมีหลักฐานเป็นวัตถุมงคลที่สร้างขึ้นมีอายุเก่าแก่เกือบ 2,000 ปี วัตถุมงคลจะมีมากมายในสังคมไทย เช่น พระเครื่อง, พระกริ่ง, พระกริ่งปวเรศ, ปลัดขิก, ผ้ายันต์, ตะกรุด, มีดหมอ, องค์เทพที่เป็นทางศาสนาอื่น ๆ เช่น พระพรหม, พระตรีมูรติ, พระราหู

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า มงคล ว่า มงคล (น.) เหตุที่นำมาซึ่งความเจริญ ด้วยที่ทำเป็นวงสำหรับสวมศีรษะเพื่อเป็นสิริมงคล

คำว่า วัตถุมงคล ในที่นี้ ผู้เขียนมุ่งหมายถึงวัตถุมงคล อันได้แก่ สิ่งของที่เป็นที่ตั้งแห่งความเชื่อว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์ สามารถลดบั่นดาลให้ผู้ศรัทธา เคารพ บูชา ประสบความสำเร็จ (ความเจริญรุ่งเรือง) ได้ตามประสงค์รวมถึงเครื่องรางของขลังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ด้วย

ตามที่ปรากฏในมงคลสูตร มีเรื่องปรากฏว่า “ในชมพูทวีป มีการประชุมกันของมหาชนอยู่เนือง ๆ และมี การพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ครั้งหนึ่งได้มีการพูดถึงสิ่งที่เป้นมงคล วาอะไรคือสิ่งที่เป้นมงคล จากการถกเถียงกันครั้งนั้น ทำให้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับมงคลได้ว่า มี 3 ประเภท คือ

1. กลุ่มทิฐฐมมงคลิกะนับถือสิ่งที่เห็นเป็นมงคลคือเห็นสิ่งใดก็ตามที่นำมาซึ่งความพอใจสิ่งที่เห็นนั้น นับว่าเป็นมงคล

2. กลุ่มสุตมมงคลิกะ ได้แก่ กลุ่มที่ถือวาสิ่งที่ได้ฟังเป็นมงคล คือฟังสิ่งใดก็ตามที่นำมาซึ่งความพอใจ สิ่งที่เห็นนั้นนับว่าเป็นมงคล

3. กลุ่มมุตมมงคลิกะ (พระสิริมงคลาจารย์, 2532: 2-6.) ถือวา สิ่งที่ทราบแล้วเป็นมงคล ได้แก่ การได้กลิ่น ได้ลิ้มรสและสัมผัสโงฐัพพะสิ่ง ที่ฟังถูกต้องกาย อันให้เกิดความสบายใจ สิ่งนั้นนับว่าเป็นมงคล (มงคลัตถ-ทีปนี แปล)

4. มงคลตามทัศนะของพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนา กล่าวว่า มงคล หมายถึง เหตุแห่งความสำเร็จ เหตุแห่งความเจริญเหตุแห่งสมบัติทุกประการ ซึ่งได้แก่ มงคล 38 ประการนั่นเอง

จากความเชื่อเรื่องมงคล ที่ปรากฏในคัมภีร์ดังกล่าว สามารถจัดมงคลออกเป็น 2 ประเภท คือ มงคลภายนอก อันได้แก่ สิ่งใดก็ตามที่ผู้รับรู้แล้วก่อให้เกิดความพอใจ พึงพอใจ กลุ่มทิฐีมงคลิกะสูตรมงคลิกะและมุตมงคลิกะ จัดอยู่ในประเภทนี้ส่วนมงคล 38 ประการในพระพุทธศาสนา จัดเป็นมงคลภายใน เพราะเห็นว่ามงคลจะมีผลดีต่อบุคคล ต่อเมื่อนำมงคลเหล่านั้นไปปฏิบัติ เช่น การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิตนั่นเอง

ในคัมภีร์ชั้นอรรถกถา อธิบายความโดยพิสดารถึงสาเหตุของการที่พระพุทธเจ้าตรัสมงคลสูตรไว้ว่า ประมาณ 12 ปีก่อนพุทธกาล ประชาชนต่างตื่นตัวว่า อะไรคือเหตุที่ทำให้ชีวิตเป็นมงคล กล่าวว่า บ้างก็ว่าวัตถุสิ่งของ เช่น ต้นไม้ สัตว์ หรือว่ารูปเคารพต่าง ๆ จะทำให้ชีวิตเป็นมงคล เรื่องราวการอภิปรายเรื่องมงคลก็ไปถึงภุมเทวา คือเทวดาในระดับพื้นดิน เทวดาก็สนทนากันว่าอะไรคือมงคล ประเด็นนี้ก็กลุกลามไปถึงอากาศเทวา ไปถึงสวรรค์ชั้นต่าง ๆ จนถึงพรหมโลกชั้นสุทธาวาส ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย ของผู้ที่บรรลุนิพพานพระอนาคามีแล้ว มีความเข้าใจในเรื่องมงคลชีวิตเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถอธิบายได้ จึงได้ประกาศให้เทวดาทราบว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะเสด็จลงมาตรัสธรรมในอีก 12 ปี ให้ไปถามพระพุทธองค์ในตอนนี้

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว คืนหนึ่งขณะที่ประทับอยู่ ณ เชตวันมหาวิหาร ใกล้เมืองสาวัตถี ท้าวสักกเทวราชได้นำหมู่เทวดาเข้าเฝ้า และบัญชาให้เทพบุตรองค์หนึ่งทูลถามพระองค์ว่า อะไรคือมงคลของชีวิต พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงแสดงหลักมงคลสูตร ซึ่งมีทั้งหมด 10 หมวด นับเป็นรายการได้ 38 ประการ* (ผู้ทรงความรู้บางท่านที่จำแนกโดยการแปลจากภาษาบาลี นับได้ 37 ประการ เพราะ "การสงเคราะห์บุตรและคู่ครอง" เป็นสองข้อที่อยู่ในวลีเดียว) (พระไตรปิฎกเล่มที่ 25 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 17 ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ มงคลสูตร.)

3. วัตถุมงคลในพระพุทธศาสนา

วัตถุมงคลตามคติของศาสนาพุทธวัตถุมงคล ในศาสนาพุทธ หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า พระเครื่องราง หรือ พระเครื่อง คือรูปสมมุติของพระพุทธเจ้าที่มีขนาดเล็ก สร้างเพื่อเป็นที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า และเพื่อสืบทอดพระศาสนา พระเครื่องอาจจะรวมถึงรูปสมมุติของพระโพธิสัตว์, พระอริยสงฆ์และเทพเจ้าที่มีขนาดเล็กด้วย วัตถุมงคลทางพุทธศาสนานั้นประกอบด้วย 2 ประเภทคือ วัตถุมงคลภายนอก เช่น วัตถุที่สร้างมาจากดิน โลหะ ฯลฯ วัตถุมงคลภายใน หรือที่เรียกว่า มงคลชีวิต คือคำแนะนำในการดำเนินชีวิตเพื่อความสุขและความเจริญก้าวหน้าของชีวิต ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ 38 ข้อในมงคลสูตรหรือเรียกว่า มงคล 38 ประการ (พระสิริมงคลาจารย์ มงคลที่ปณ, 2540: 20)

วัตถุมงคล ในพระพุทธศาสนา หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า พระเครื่องราง หรือ พระเครื่อง คือรูปสมมติของพระพุทธเจ้ามีขนาดเล็ก สร้างไว้สำหรับบรรจุไว้ในพุทธเจดีย์ เพื่อเป็นที่ระลึกถึง พระพุทธเจ้า และเพื่อสืบทอดพระศาสนา

3.1 ประวัติการสร้างสันนิษฐานว่า สร้างภายหลังการสร้างพระพุทธรูป (ราว พ.ศ. 500) ปรากฏเห็นเป็นหลักฐานชัดเจนในสมัยทวารวดี (ราว พ.ศ. 400-พ.ศ. 1200) และ สมัยศรีวิชัย (พ.ศ. 1300) โดยสร้างพระเครื่องขึ้นเพื่อเป็นของที่ระลึกสำหรับผู้ที่มาเคารพสังเวชนียสถาน เพื่อให้ระลึกถึง พระพุทธเจ้า ส่วนความหมายของคำว่าพระเครื่องในประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ท่านส่ง เครื่องจักรจากยุโรปมาเพื่อผลิตเหรียญกษาปณ์ ทำให้มีการผลิตเหรียญของเกจิอาจารย์ขึ้น ทำให้เรียกว่า พระที่ทำจากเครื่องจักรว่าพระเครื่องหรือ เรียกพระองค์เล็ก ๆ ที่เป็นพระพิมพ์เรียกเหมือนกันว่าพระเครื่อง

3.2 ความเชื่อและคตินิยม

พระเครื่องรางส่วนใหญ่ การสร้างสร้างให้มีขนาดเล็กเพื่อที่จะสามารถสร้างได้จำนวนมาก สำหรับบรรจุในพระพุทธเจดีย์ เพื่อว่าในอนาคตเมื่อพระพุทธศาสนาเสื่อมลง วัตถุต่าง ๆ พังทลายยังสามารถพบรูปสมมติของพระพุทธเจ้า เพื่อแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาใช้เป็น เครื่องรางสำหรับคุ้มครองป้องกันในการออกศึกสงครามของคนโบราณ เป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์อย่างหนึ่ง ปัจจุบันนิยมนำมาห้อยคอเป็นเครื่องรางสำหรับคุ้มครองป้องกัน

3.3 พระเครื่องที่เป็นที่นิยม

พระกรุต่าง ๆ (ที่ขุดได้จากพุทธเจดีย์ โบราณสถาน) เช่นพระสมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี สุโขทัย กำแพงเพชร อุทอง อโยธยา รัตนโกสินทร์ พระสมเด็จ เช่น พระสมเด็จวัดระฆัง พระสมเด็จบางขุนพรหม พระสมเด็จเกษไชโย พระสมเด็จปลั้न्ह์ พระสมเด็จวัดหลวงปู่ภู พระผง 9 สมเด็จ เป็นต้น

พระสมเด็จจิตรลดา พระสมเด็จนางพญา สก.วัดบวรนิเวศวิหารพระสมเด็จนางพญา วัดบวรนิเวศวิหาร มวลสารจิตรลดา หลวงปู่ทวด เขียวบ่น้ำทะเลจืด หลวงพ่อท่านคล้าย พ่อท่านคล้าย วัดสวนขัน

เหรียญที่ระลึกรูปพระพุทธรูป เช่น หลวงพ่อโต (อโยธยา) พระพุทธชินราช หลวงพ่อโสธร หลวงพ่อวัดบ้านแหลม หลวงพ่อวัดเขาตะเครา

เหรียญที่ระลึกรูปพระเกจิอาจารย์(รูปพระภิกษุสงฆ์)เช่น หลวงปู่ศุข หลวงปู่เอี่ยม หลวงพ่ออูย หลวงพ่อหล่อ เช่น หลวงพ่อไพล่ วัดกำแพง หลวงพ่อทา วัดพะเนียงแตก หลวงพ่อเงิน บางคลาน เป็นต้น พระปิดตา (พระภควัมบดี) เช่น หลวงปู่โต๊ะ หลวงปู่ทับ หลวงปู่ภาค เป็นต้น

พระกริ่ง/พระชัย เช่น พระกริ่งวัดสัทศน์ เป็นต้น พระของขวัญวัดปากน้ำ หลวงพ่อสด พระมงคลเทพมุนี

พระอื่น ๆ เช่น หลวงพ่อปาน วัดบางนมโค หลวงปู่บุญ วัดกลางบางแก้ว หลวงพ่อพรหม วัดช่องแค หลวงพ่อพริ้ง วัดบางปะกอก เป็นต้น

4. รูปแบบความต้องการวัตถุมงคลในสังคมไทย

ผู้ที่มีความต้องการในวัตถุมงคลนั้น มีหลากหลาย แต่โดยภาพรวมของผู้ที่มีวัตถุมงคลไว้บูชา สามารถ จำแนกได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มที่เน้นพุทธศิลป์ ขึ้นชอบในความงดงามของศิลปะ เช่น นักสะสมของเก่า เป็นต้น
2. กลุ่มที่มุ่งอธิปาฏิหาริย์ ดลบันดาล ต้องการความแคล้วคลาดปลอดภัย ตลอดจนสิ่งที่พึงประสงค์ต่าง ๆ

3. กลุ่มที่เน้นเรื่องเป็นตัวแทนของความดีงาม เช่น ชาวพุทธที่มีพระพุทธรูปไว้ประจำในบ้านของตน เพื่อกราบไว้ บูชา ระลึกถึงพระพุทธรูป เป็นต้น

4. กลุ่มที่เน้นเรื่องความเป็นสิริมงคล เช่น ฤกษ์งาม งามเข้าบูชาพระ เป็นต้น

ศิริพร เจริญวิทยามรเวช, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรม การบูชา ความเชื่อและความศรัทธา ในพระเครื่องและวัตถุมงคลของเกสัชกร พบว่าเหตุแห่ง การมีพระเครื่อง และวัตถุมงคลไว้ในครอบครองของเกสัชกรนั้นสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1) เพื่อศึกษาในเชิงพุทธศิลป์หรือศิลปวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์เกสัชกรพบว่ามี การสะสมพระเครื่องและวัตถุมงคลเพื่อดูความสวยงามขององค์พระหรือแบบพระในยุคต่าง ๆ ที่มีการสร้าง รวมทั้งมวลสาร หรือวัสดุที่ใช้สร้าง

2) เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์เกสัชกรพบว่ามี การสะสมพระเครื่อง และวัตถุมงคลเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งประเพณีการสร้างพระเครื่องและวัตถุมงคลนับแต่โบราณกาล ของชาวพุทธก็เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา หรือเพื่อประกาศศาสนาต่อไปในภายภาคหน้าหากแต่ในปัจจุบันผู้ที่สะสมมักจะอ้างว่าเก็บสะสมไว้ให้ลูกหลานซึ่งก็เป็นเหตุผลหนึ่งของการประกาศพระศาสนาด้วย

3) เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ จากการสัมภาษณ์เกสัชกรพบว่ามี การสะสมพระเครื่องและวัตถุมงคลเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุผลทั่ว ๆ ไป ที่ชาวพุทธทั้งหลายนิยมมีพระเครื่องไว้เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งที่เป็นพุทธานุสสติธรรมนุสติและสังฆานุสตินั่นเอง

4) เพื่อคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ จากการสัมภาษณ์เกสัชกร พบว่า มีการสะสมพระเครื่อง และวัตถุมงคลซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีฐานคติมาจากความเชื่อดั้งเดิมของชาวพุทธที่เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ภายนอกตัวมนุษย์ที่สามารถดลบันดาลสิ่งที่ดีและร้ายให้เกิดกับตนได้

5. อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคล ส่งผลกระทบต่อสังคม 4 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ เช่น ทำให้ความเชื่อด้านคาถาอาคม นำไปสู่ความเชื่อเรื่องอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านพิธีกรรม กล่าวคือก่อให้เกิดพิธีกรรมรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ ด้านจิตใจ กล่าวคือ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และ ด้านศิลปะ/พุทธพาณิชย์ กล่าวคือความต้องการสร้างสรรค์วัตถุมงคล มีส่วนในการกำหนดรูปแบบทางศิลปะใน การสร้างและยังไปสู่การค้าวัตถุมงคลที่เรียกว่า“พุทธพาณิชย์”อีกด้วย การพกหรือการแขวนพระเครื่องหลัก ๆ แล้ว เป็นความเชื่อส่วนบุคคล โดยได้รับอิทธิพลและความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจส่วนบุคคล จึงส่งผลทำให้ พระเครื่อง ความเชื่อ เป็นของคู่กัน พระเครื่องเป็นวัตถุนิยมที่มีอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อและศรัทธา เช่นแขวนพระเครื่องรุ่นนั้นรุ่นนี้เป็นพระเครื่องเมตตามหานิยมเมื่อพกแล้ว จะทำให้ตนมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน ได้รับการสนับสนุนจากผู้ใหญ่มีโชคลาภ ร่ำรวยมีเงินทองมากมาย

ความเชื่อมักเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ประสบการณ์การดำรงชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ความเชื่ออาจเกิดขึ้นจากเรื่องเล่า สภาพแวดล้อมสังคมที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดต่อความเชื่อ ดังนั้นการแขวนพระเครื่องถือได้ว่าเป็นการสร้างสภาพแวดล้อม ที่เป็นบวกให้เกิดขึ้นกับตนเอง เป็นการป้อนความคิดเชิงบวกให้กับจิตใจสำนึก สำหรับคนแขวนพระเครื่ององค์นั้น ความคิดจะส่งผลให้เราลงมือทำ ที่สอดคล้องกับความเชื่อทัศนคติ ความเชื่อเมื่อคิดแต่สิ่งดีคิดสร้างสรรค์ เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองก็จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย มีพระเครื่อง วัตถุมงคลแล้วมีความเชื่อมีอิทธิพลทางความคิดเชิงบวก จึงส่งผลดีต่อการทำงานของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก เหตุผลที่สนับสนุนตามหลักทางวิทยาศาสตร์นั้นคือ กระบวนการทำงานของจิตใต้สำนึกของคน เราทั่ว ๆ ไป จะทำงานตามปริมาณข้อมูลทีมากที่สุด การคิดบวกคิดแต่สิ่งดี คิดแต่สิ่งที่เป็นมงคลต่อจิตใจ เป็นการป้อนข้อมูลให้กับจิตใต้สำนึกอย่างต่อเนื่อง ข้อดีของจิตใต้สำนึกเอง ก็ไม่สามารถแยกแยะได้ว่า เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากการโกหก เมื่อสะสมแต่สิ่งดี สิ่งสร้างสรรค์ให้กับจิตใต้สำนึกมาก ๆ จิตสำนึกก็จะแสดงการกระทำที่เป็นบวก

อิทธิพลพระเครื่องความเชื่อเพื่อการสะสมพระเครื่องเพื่อความสวยงาม/สิ่งศักดิ์สิทธิ์สะสมพระเครื่อง ประเภทความหลงใหลอีกรูปแบบหนึ่งของชมรมพระเครื่อง หรือสำหรับคนทั่ว ๆ ไปคือการมองพระเครื่องเป็นเพียงแค่วัตถุ ความสวยงามงาม มีความเป็นศิลปะ อันวิจิตรงดงาม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจินตนาการความเชื่อความศรัทธาของผู้สร้างพระเครื่อง ซึ่งพระเครื่องแต่ละรุ่น จะถูกบรรจุออกแบบได้อย่างงดงามวิจิตรศิลป์ ที่มีเอกลักษณ์และความแตกต่างกันไป ตามประสบการณ์และการศึกษาค้นคว้าของผู้สร้าง เพื่อต้องการสื่อให้ผู้คนที่ศรัทธาได้คล้อยตามอารมณ์แห่งศิลป์ผู้ลุ่มหลงในศิลปะ เป็นไปตามยุคสมัยนิยมสังเกตได้ในช่วงที่จุดความกำลังบูม แต่ก็ยังมีคนหัวใสบางกลุ่มอีกไม่น้อยที่อาศัยความลุ่มหลง บวกกับความเชื่อของผู้คน ที่ต้องการหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นการสร้างพระเครื่องเพื่อการพาณิชย์เพื่อเป็นวัตถุ

มงคลและมีผลต่อแนวคิด ความศรัทธาและความเชื่อ ความขลัง สำหรับปวงชนคนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถแบ่งจิตใจและร่างกายออกจากกันได้ ดังนั้นคนธรรมดาอย่างเรา จึงต้องการเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เมื่อต้องเผชิญกับความกลัว กลัวว่าตนเองจะได้รับอันตราย กลัวว่าตนเองจะไม่มีกินมีใช้ กลัวว่าตนเองจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ฯลฯ ความกลัวเกิดจากความคิด ดังนั้นเราจึงต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มาปกป้องความคิดของตนเอง จึงสามารถแบ่งประเภท พระเครื่อง ตามอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อ ความขลังและความเป็นสิริมงคล ได้ดังนี้

1. คัมภีร์เครื่องแคล้วคลาด การแขวนพระเครื่องรุ่นที่มีพลังทางด้านคัมภีร์เครื่องแคล้วคลาด เป็นการอันเชิญคุณของพระเครื่องให้มาสถิตที่ตัว เพื่อปกป้องรักษา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือ เพื่อลดความรุนแรงในการเกิดอุบัติเหตุ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่แขวนพระเครื่องรุ่นนี้ เพื่อเป็นการเตือนสติตัวเองก่อนที่จะเริ่มออกเดินทาง เป็นการส่งพลังจิตเพื่อเตือนตัวเองให้มีสติ และมีสมาธิอยู่ทุกช่วงเวลาของการเดินทาง พระเครื่องแคล้วคลาดมีפקติดตัวเป็นสิ่งมงคล สำหรับคนที่เดินทางบ่อย ไปที่ไหนไกล ๆ หรือการทำกิจกรรมที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ

2. คงกระพันชาตรีและมหาอุทม์ โดยส่วนใหญ่คนที่แขวนพระเครื่องรุ่นนี้ มักเชื่อว่าสามารถลดโอกาสการได้รับบาดเจ็บ สามารถป้องกันปืนหรือของมีคมที่แทง เพราะเกรงว่าอาจจะมียักษ์ที่ไม่หวังดีลักลอบเข้ามาทำร้าย อันเนื่องมาจากความบาดหมางใจกัน มีคู่อริ เป็นศัตรูหรือคู่พิพาท แกร่งแย่งชิงดีกัน ทำธุรกิจที่คล้ายๆ กันไม่ลงรอยกัน หรือแม้แต่เคยทำธุรกิจร่วมกัน แต่ภายหลังขัดแย้งกัน ไม่สามารถแบ่งปันผลประโยชน์ให้ลงตัวกันได้

3. กันคุณไสยและภูตผีปีศาจ โดยส่วนมากคนมักจะไม่เชื่อมั่นในตนเอง จึงเกิดความกลัวขึ้น สมอง ต้องหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นมงคลไว้คอยยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นการเตือนสติตนเอง และเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น เพิ่มอำนาจทางใจเกิดความเชื่อมั่นว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองตนเอง จะทำให้ความกล้าเกิดขึ้น ดังนั้นการสะสมพระเครื่องรุ่นที่กันคุณไสยและภูตผีปีศาจ เพื่อปกป้องตัวเองไม่ให้เกิดความกลัว ก็เป็นพระเครื่องอีกประเภทหนึ่ง สามารถสร้างพลังใจ ให้เรามีความเชื่อมั่นในตนเองได้มากขึ้น ถ้าที่ จะออกไปเผชิญกับสิ่งเลวร้าย สามารถปิดเป่าความชั่วร้ายต่าง ๆ ไม่ให้เข้ามาทำร้ายเราได้

4. เมตตามหานิยมและโชคลาภ สามารถมีפקติดตัวกันได้ทุกคน สำหรับคนที่ทำอาชีพต่าง ๆ เช่น แม่ค้า พ่อค้า นักธุรกิจ คนทำงานประจำ ถ้าอยากรวย อยากมีเงิน อยากมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน อยากให้ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนในหน้าที่การงาน อยากให้คนรักคนหลงไหล พระเครื่องรุ่นที่ให้ อิทธิพลด้านนี้จึงเหมาะกับเรามาก แต่ทั้งนี้การคล้องพระเครื่องอย่างเดียว คงไม่สามารถรวยได้ แต่การมีพระเครื่องไว้เพื่อสร้างกำลังใจเป็นสิ่งดี เพราะเป็นการบ่อนความคิดด้านบวก เข้าไปในจิตใจได้ทุกวันๆ ในที่สุดจะสามารถสร้างพลังใจให้ตนเอง เราก็จะเกิดความเชื่ออย่างนั้น การลงมือทำอย่างที่ตนเองเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตัวเอง จะมีความมุ่งมั่น เกิดความเพียรพยายามว่าจะทำได้ ในที่สุดแล้วเราจะพบกับผลลัพธ์ของความสำเร็จ บรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายของชีวิตที่ตั้งเอาไว้

หากได้พระเครื่องประจำกายของตนเองแล้ว ขั้นแรกเราต้องมีความเชื่อจริงในพลังลึกลับภาพความขลังของพระเครื่อง ต้องสร้างความศรัทธา เรากำลังจะได้รับอิทธิพลความขลังจากพระเครื่ององค์นั้น ขั้นที่สอง หลังจากนั้นเราต้องบอก ต้องพูดกับตัวเองทุก ๆ วัน ตามคุณสมบัติของพระเครื่องด้านนั้น ๆ เช่น มีพระเครื่องเมตตามหานิยมให้พูดกับตนเองว่า เราต้องรวย ต้องมีคนสนับสนุน ต้องมีคนขึ้นขอบในตัวเรา เพื่อเป็นการป้อนสิ่งดี ๆ เข้าไปในจิตใจทุกวันๆ นอกจากนี้อ่าลิ้ม ขั้นตอนที่สาม ทำความสะอาดตัวองค์พระเครื่องและสายสร้อยเพื่อไม่ให้ดูหมอง ให้ดูสดใสสวยงามเปล่งประกาย เจิดจรัสได้ตลอดเวลา ขั้นตอนที่สี่ หมั่นทำบุญสร้างความเป็นกุศลทาน ให้ทานอยู่เป็นประจำ หมั่นเจริญภาวนา รักษาศีล ฝึกสมาธิให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณงามความดี อธิฐานจิตไปขอพุทธเมตตาให้เกิดขึ้น ความเชื่อในสิ่งดี ความศรัทธาที่ดีจะบังเกิดกับตัวเราแน่นอน

สรุปได้ว่า อิทธิพลของพระเครื่อง ความเชื่อ การมีพระเครื่องถือเป็นความเชื่อส่วนบุคคล ความเชื่อของใคร ก็ได้เป็นของคนนั้น ทำในสิ่งที่เชื่อ เชื่อในสิ่งที่ทำ ย่อมประสบความสำเร็จในชีวิต (พระเครื่องความเชื่อ BY BESTERLIFE PUBLISHED, 2016)

6. ความเป็นมาของพิธีปลุกเสกวัตถุมงคล

ความเป็นมาของพิธีนี้ มีทัศนะที่แตกต่างกันอยู่ 2 ทัศนะ คือ เห็นว่า เป็นการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพุทธศาสนากับแนวคิดดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น และทัศนะหนึ่งเห็นว่า ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนานิกายมหายาน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2537 : 13, 19) เห็นว่าการนำสิ่งที่มีไขพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพุทธศาสนา ได้รับการอธิบายโดยนักสังคมวิทยาหลายท่านว่าเป็นผลมาจากการตอบสนองความต้องการของ ชาวบ้านที่ยังติดอยู่ในความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนหลากหลายเชื้อชาติที่อยู่ในดินแดนไทยได้แก่ ความเชื่อและการ ปฏิบัติของศาสนาพราหมณ์และผี หรืออีกนัยหนึ่งเป็นอุบายในการเผยแผ่ศาสนาของพระสงฆ์ในการเสนอสิ่ง ใหม่คือคำสอนของพุทธศาสนา โดยไม่หักล้างความเชื่อดั้งเดิม ดังจะเห็นการผสมผสานความเชื่อและการปฏิบัติ ที่ไม่ใช่พุทธศาสนาอย่างชัดเจน ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการรักษาของชาวพุทธไทย เช่น พิธีทำขวัญ และพิธี สะเดาะเคราะห์ต่อชะตา

มีผู้รู้บางท่านมีทัศนะว่าพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ของพุทธศาสนานั้นเกิดจากความจำเป็นต้องปรับตัวหรือคล้อยตามสภาพของสังคม โดยเฉพาะการเมืองและวัฒนธรรมกล่าวคือ ช่วงพุทธศตวรรษที่ 9-17 ในชมพูทวีป ผู้มีอำนาจในการปกครองที่ไม่นับถือพุทธ มีการควบคุมไม่อนุญาตให้ชาวพุทธประกอบพิธีกรรมทางศาสนาดังนั้น ปัจจัยหนึ่งเพื่อความอยู่รอดคือการคล้อยตามหรือผสมผสาน พิธีกรรมที่เน้นในอำนาจลึกลับและไสยศาสตร์ของพราหมณ์ฮินดูเข้ามาปฏิบัติซึ่งเป็นลักษณะการปฏิบัติของพุทธศาสนามหายานแบบหนึ่งที่เรียกว่าพุทธตันตระ (Tantric Buddhism) การปฏิบัติธรรมของพุทธตันตระเป็นผลมาจากการที่ผู้ปกครองในขณะนั้นไม่ให้การสนับสนุนในกิจกรรมของพระสงฆ์ พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องผสมผสานคำสอนของพุทธศาสนาให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นของ พื้นที่เมืองในบริเวณอินเดียใต้และอินเดียตะวันออก ผู้คนในดินแดนเหล่านั้นนอกจากจะนับถือศาสนาพราหมณ์อยู่ ก่อนแล้วยังมีการนับถือผีควบคู่กันไปด้วย เพื่อ

ชาวบ้านเขาในพุทธธรรม ได้ง่ายขึ้น พระสงฆ์จึงได้ประกาศคำสอนว่า ผู้ที่จะบรรลุธรรมขั้นสูงได้ จะต้องผ่านการแสวงหาความสุขทางโลกมาก่อน การประกอบพิธีกรรมจะศักดิ์สิทธิ์ก็ต้องมีไสยศาสตร์และกามารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น มีการบวงสรวงบูชาพระพุทธรูปด้วยการ เเสพกาม อาหารนานาชนิด มีการนำพระพุทธรูปไปเป็นนาคาอาคม เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่คติความเชื่อ แบบตันตระ จะได้เผยแพร่เข้ามาสู่ดินแดนไทย เพราะมีหลักฐานว่า พระพิมพ์สมัยลพบุรี ที่สร้างขึ้นในราวพุทธ ศตวรรษที่ 10-11 ก็มีการบรรจุรูปคากำกับตามความเชื่อของพุทธตันตระ

เสถียรพงษ์ วรรณปก (2539: 8) ได้กล่าวว่า คนไทยรับพิธีปลุกเสก วัตถุมงคลมาจากลังกา ทั้งนี้ เพราะ ในราวพุทธศตวรรษที่ 13 พุทธศาสนาแบบมหายาน ซึ่งพัฒนามาจากพุทธตันตระในอินเดียใต้ มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของบทสวดมนต์ เช่น คาถาองคุลิมาล อันมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ถูกนำมาใช้สวด เพราะเชื่อกันว่าช่วยให้คลอดลูกง่าย เป็นต้น พิธีกรรมที่เน้นความศักดิ์สิทธิ์ในอำนาจพระพุทธรูปนี้เรียกกันว่า พิธีสวดพระปริตร ซึ่งได้รับความนิยมมากในลังกา ในพิธีสวดจะต้องมีการตั้งขันธ์ 3 น้ำมนต์ การผูกโยง สายสิญจน์และการไหว้พระสงฆ์สวดคาถา

6.1 ประเภทของพิธีปลุกเสกวัตถุมงคล

พิธีปลุกเสกวัตถุมงคลพอจะจำแนกได้ 2 ประเภทตามลักษณะของการประกอบพิธี คือพิธีปลุกเสก เดี่ยวและพิธีปลุกเสกหมู่ พิธีปลุกเสกเดี่ยว จะมีพระสงฆ์ที่ชาวบ้านเชื่อกันว่า เป็นผู้ทรงวิทยาคม ผู้มีคุณสมบัติพิเศษของจิตคือ มีพลังจิตสูง เพียงองค์เดียวเห็นผู้ประกอบพิธี ขั้นตอนของปลุกเสกเดี่ยวนั้นไม่ซับซ้อน คือ พระสงฆ์หรือที่ ชาวบ้านนิยมเรียกกันว่า “เกจิอาจารย์” จะทำการนั่งสมาธิ หรืออาจจะบรรจุคาถา ประกอบไปด้วยตอหน่า พระพิมพ์ที่ทำขึ้นมาจากโลหะ ดิน หรือเศษ วัตถุต่าง ๆ ขั้นตอนนี้เรียกว่า “การนั่งปรก” การนั่งปรกนี้เป็น เครื่องหมายของการถ่ายทอดพลังจิตจากผู้ปลุกเสกไปยังวัตถุ ดังกล่าว วัตถุที่ได้รับการบรรจุพลังจิตพิเศษนี้จะมี คุณสมบัติเช่นเดียวกับสภาพจิตของผู้ปลุกเสกกล่าวคือ ถ้าพระสงฆ์องค์นั้น เป็นผู้มีเมตตาสูงเชื่อกันว่า วัตถุมงคลของท่าน จะมีอำนาจเมตตาจิตบรรจุอยู่อย่างเต็มเปี่ยม แต่ถ้าพระสงฆ์องค์นั้นเป็นผู้มีฤทธิ์มาก วัตถุมงคล ของท่านก็จะมีอำนาจในทางคงกระพัน คือฟันแทงไม่เข้า เป็นต้น ด้วยเหตุที่มีอำนาจจิตบรรจุอยู่ ชาวพุทธไทย จึงเรียก วัตถุใดก็ตามที่ได้รับการปลุกเสกเป่าเครื่องรางของขลังสวดพระพิมพ์ก็จะกลายเป็นวัตถุมงคลช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและปกป้องคุ้มครองภัยให้แก่ผู้เป็นเจ้าของได้ เป็นต้น

ส่วนพิธีปลุกเสกหมู่นั้น มีขั้นตอนที่ซับซ้อนขึ้น พิธีปลุกเสกหมู่นั้น เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า พิธีพุทธาภิเษก ซึ่งมีทั้งที่เป็นพิธีหลวง และพิธีราษฎร์ ถ้าเป็นพิธีหลวง ก็จะประกอบพิธีกันในวัดหลวง เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นต้น ประธานในพิธีคือ สมเด็จพระสังฆราชและพระสงฆ์ มาร่วมปลุกเสกด้วยเป็นจำนวนมากที่นิยมกันคือ 108 รูป เป็นต้น ส่วนพิธีพุทธาภิเษกของราษฎร์ก็จะประกอบพิธีกันในวัดของ ราษฎร์ ถ้าวัดนั้น มีเจ้าอาวาสเป็นเกจิอาจารย์ในสายเดียวกันให้มาร่วมปลุกเสก

หมู่ในพิธีสร้างพระของตนบางครั้ง ถ้าเกจิอาจารย์มาจากถิ่นอื่นเดินทางมายังวัดนั้นไม่สะดวก ก็อาจจะส่งวัตถุมงคลนั้นไปให้ท่านปลุกเสกก่อนหน้าพิธีได้

6.2 รูปแบบของพิธีพุทธาภิเษก

พิธีพุทธาภิเษกทั้งที่เป็นพิธีหลวงและพิธีราษฎร์จะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ จะมีการแบ่ง พระสงฆ์ให้ทำหน้าที่ต่างกันเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นพระสงฆ์ที่เชื่อกันว่ามีพลังจิตสูงจะทำหน้าที่นั่งปรก ส่วนที่สองมีจำนวนอย่างน้อย 4 รูป เป็นพระสงฆ์ทั่ว ๆ ไปจะทำหน้าที่สวดพระปริตรอันเป็นการสวดคาถาในพระไตรปิฎกหลายจบ จนกว่าจะเสร็จพิธีซึ่งอาจต้องใช้เวลาถึงครึ่งค่อนวัน ในการสวดพระปริตรนี้ถ้าจะให้หลังก็ต้องสวดแบบมอญ จึงมักนิมนต์จากวัดชนะสงครามมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

องค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของพิธีพุทธาภิเษกคือพราหมณ์ผู้นำทำหน้าที่อันเชิญเทวดา พร้อมทั้งจัดอาหาร เช่น บวงสรวง มีการจุดเทียนชัยมงคล ผูกโยงด้วยสายสิญจน์ จากพระพุทธรูปมายังพระสงฆ์ วัตถุมงคลและ ประชาชนที่มาร่วมพิธีทุกคน มีการทำน้ำมนต์รวมทั้งมีการลงอักขระขอมในพระพิมพ์ทุกชิ้นก่อนเข้าพิธีปลุกเสก รูปแบบของพิธีกรรมนี้แสดงให้เห็นว่ามีการนำความเชื่อและการปฏิบัติที่ไม่ใช่พุทธศาสนา อันได้แก่ศาสนา พราหมณ์ และการนับถือผี เข้ามารวมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมในพุทธศาสนาด้วย

7. ความเชื่อในวัตถุมงคล

7.1 ความเชื่อในวัตถุมงคลนั้นขัดแย้งกับหลักกรรมในพุทธศาสนา

พระธรรมปิฎก (ปยุตฺต ปยุตฺโต) (2552: 157) กล่าวถึงเรื่องกรรมไวว่า “กรรมก็คือ เจตนา อันได้แก่เจตจำนง ความตั้งใจ การเลือกคัดตัดสินใจหมายที่จะกระทำ หรือพลังนำที่เป็นตัวกระทำการนั้นเอง เจตนาหรือเจตจำนงนี้ เป็นตัวนำบงชี้ และกำหนดทิศทางแห่งการกระทำทั้งหมดของมนุษย์ เป็นตัวการหรือ เป็นแกนนำในการริเริ่ม ประดังแต่ง สร้างสรรค์ทุกอย่างจึงเห็นตัวแท้ของกรรม” และปรากฏพุทธพจน์ในอังคุตตรนิกายฉกกนิบาตว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิเจตยิตวากัมมํ กโรติ กาเยน วาจาเยน มนสา” แปลความว่า ภิกษุทั้งหลายเจตนาอันนี้เอง เราเรียกว่ากรรมบุคคลจงใจแล้ว จึงกระทำด้วยกาย วาจา ดยใจ

ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา กรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิตคน โดยถือเอากรรม คือการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นฝ่ายดี เป็นฝ่ายชั่วเป็นหลักใหญ่ในการแบ่งคนดีคนชั่ว ไม่ได้ถือเอาเรื่องชาติ โคตร ทรัพย์สมบัติยศ อำนาจ ความรู้ เพศ และวัยเป็นใหญ่ เหตุนี้กรรมดี กรรมชั่วหรือการทำความดีและความชั่วจึงมีอำนาจเด็ดขาดในการที่จะปันคนให้เป็นคนดีและคนชั่ว เรื่องนี้จึงแสดงให้เห็นว่า พุทธศาสนาปฏิเสธลัทธิพระเจ้าเป็นผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย แต่กรรมของตนเองเป็นผู้สร้าง ผู้รักษาและผู้ทำลายคน จะได้ชื่อว่าเป็นคนดีคนชั่วขึ้นอยู่กับกระทำของบุคคลเองต่างหาก ดังพุทธพจน์ที่ว่า บุคคลที่จะชื่อว่าเป็นคนชั่ว เพราะชาติก็หาไม่ จะชื่อว่าพราหมณ์เพราะชาติก็หาไม่ ที่แท้ชื่อว่าคนชั่วเพราะกรรมชื่อว่าพราหมณ์เพราะกรรม เป็นชวานาเพราะกรรมเป็น ศิลปนเพราะกรรม เป็นพ่อค้าเพราะกรรม แม้เป็นโจรก็เพราะกรรม (ม.อ.20/707/743)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพุทธศาสนาถือวาลิขิตที่กำหนดชีวิตมนุษย์ คือกรรม เมื่อต้องการมีชีวิตที่ดีงามก็ ต้องทำแต่สิ่งที่ดีไม่วรกระทำสิ่งไม่ดี เมื่อมองโดยภาพรวมแล้ว จะพบว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่จัดอยู่ กลุมอเทวนิยม (Atheism) เช่นเดียวกับศาสนาอื่น ซึ่งเกิดขึ้นร่วมสมัยกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวบ่งชี้ว่า พุทธศาสนาปฏิเสธความศักดิ์สิทธิ์ ของสิ่งต่าง ๆ วนนอกเหนือจากการกระทำของสัตว์ (ที่เรียกกันว่าง่าย ๆ วากรรม) แล้วไม่มีสิ่งใดที่สามารถดลบันดาลให้ชีวิตของสัตว์ดีขึ้น หรือเลวลงได้ ซึ่งแม้แต่พระพุทธองค์ ก็มี สามารถดลบันดาลให้ผู้ใดผู้หนึ่งหมดกิเลสได้ พระองค์เป็นเพียงผู้บอกกล่าว/สอนเท่านั้น (อกุขาตาโร ตถาค ตา – ตถาคต เป็นเพียงผู้บอก) นั่นคือผู้ประสงคจะบรรลุนิพพาน ต้องพากเพียรด้วยตนเองเท่านั้น

7.2 ความเชื่อในวัตถุมงคลขัดแย้งต่อหลักศรัทธาของพุทธศาสนา

พุทธศาสนามีหลักคำสอนเรื่องศรัทธา ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อ หลักศรัทธาในพุทธศาสนานั้น เนน 4 เรื่อง คือ

- 1) กัมมสัทธา ไดแก เชื่อกรรม, เชื่อกฎแห่งกรรม, เชื่อวากรรมมีอยู่จริง
- 2). วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก , เชื่อผลของกรรม , เชื่อวาผลของกรรมมีจริง
- 3) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อวาสัตว์มีกรรมเป็นของตน, เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้อง

รับผิดชอบ เสวยวิปากเป็นไปตามกรรมของตน

- 4) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า, มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็น พระสัมมาสัมพุทธะ (อง.สตตก 23/4/3)

ในวิมิงงสูตร ได้กล่าวถึงศรัทธาตามความมุ่งหมายของพุทธศาสนา หมายถึงศรัทธาที่มีมูล มีหลักฐาน (อาการวดี สทฐา) (ม.ม. 12/287-490/540-541) นั่น คือ อย่างน้อยที่สุดศรัทธาต้องผ่านการ ตรวจสอบด้วยการไต่ถาม ได้ฟังหรือได้เห็นมาด้วยตนเองเสียก่อน โดยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงยกตัวอย่างว่า ผู้ที่ จะศรัทธาในพระองค์ นั้น ควรจะตรวจสอบด้วยตนเองเสียก่อนว่าพระองค์นั้นควรศรัทธาหรือไม่ เมื่อ ตรวจสอบแล้วจึงควรปักใจศรัทธาหรือไม่ศรัทธาก็ได้ซึ่งพระธรรมปิฎกเห็นว่าหลักคำสอนของพุทธปรัชญา นั้น ถาหากว้าขึ้นตนด้วยหลัก ศรัทธา จะต้องมียหลัก “ปัญญา” เป็นองค์ประกอบด้วยทุกครั้งไป ทั้งนี้เพราะ พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธศรัทธาที่ม่งมาย ไม่มีหลักฐาน ไม่ผ่านการตรวจสอบ (อุมลิกา สทฐา) ทุกรูปแบบ ดังนั้น พุทธศาสนาจึงถือวาศรัทธานั้นเป็น เพียงหลักเบื้องต้นของการนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งก็เทากั้วา ศรัทธานั้นเป็น เหมือนสิ่งที่ทำให้เชื่อมั่นและชักจูงใจ ไปสู่การปฏิบัติ และในขั้นตอนแห่งการปฏิบัตินี้เองก็ เป็นขั้นตอนของการพิสูจน์ด้วย “ปัญญา” ของผู้ปฏิบัติ นั้น เมื่อปฏิบัติจนรู้แจ้งเห็นจริงแล้ว ก็จะกลายเป็นผู้ ที่ไม่เชื่อหรือไม่ศรัทธา ทั้งนี้เพราะ “เป็นที่ประจักษ์แก่ตนเอง แล้วนั่นเอง (ศิริพร เจนวนิทยาอมรเวช และ พิทักษ์ ศิริวงศ์, 2555: 46-47)

7.3 ความเชื่อในวัตถุมงคลขัดแย้งกับหลักพระวินัย

สวนข้อขัดแย้งกับพระวินัย พระพุทธเจ้าได้ปรับอาบัติ บัญญัติความผิดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าวิชาไสยศาสตร์ หรือเดรัจฉานวิชา ซึ่งทรงตรัสไว้ใน สามัญญผลสูตร (สล.ที.9/89/114) ว่า “อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะ หรือพราหมณ์บางพวกฉันทโฆชนะ ที่ทายกถวายด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังสำเร็จการเป็นอยู่ด้วยการเลี้ยงชีวิตผิด เพราะทำเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ อยู่ คือทำอะไรบ้าง คือทายลักษณะในร่างกายบ้าง ทานนิมิตลางดี ลางร้ายบ้าง ทายอุปาทะ คือของตกบ้าง ทำนายฝัน ทายชะตา ทายผาหนูกัดทำพิธีโหมเพลิง ทำพิธีเบิกแว่น เวียนเทียนทำพิธีชั้ดโปรงกลบ ทำพิธีชั้ดโปรงข้าวสาร ทำพิธีจองเปรียง ทำพิธีจุดไฟบูชา ทำพิธีเสกเป่า ทำพิธี ด้วยโลหิตบ้าง เป็นหมอดูวัยระงายกาย หมอดูภูมิที่ตั้งบ้านเรือน ดูลักษณะไรนา เป็นหมอปุลกเสก เป็นหมอฟี เป็นหมอทำยันต์กันบ้านเรือน หมออง หมอดูรอยสัตว์ สวนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เธอเว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตผิดเพราะทำเดรัจฉานวิชาเห็นปานนั้น เสียแล้วแม้นี้ก็ป็นศีลของเธอประการหนึ่ง”ซึ่งเทากั้ว บรรพชิตใดเลี้ยง ชีวิตด้วยเดรัจฉานวิชาดังกล่าว นับว่าเป็นผู้ขาดจาก “สัมมาอาชีวะ” ของบรรพชิตเลยทีเดียวก

7.4 ความเชื่อในวัตถุมงคลขัดแย้งกับคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา 5 ประการ

อุบาสกอุบาสิกา แปลว่าผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย คือการปฏิบัติพฤติกรรมทางกายวาจาทางใจก็เปลี่ยนแปลงดีขึ้น สัมผัสพระรัตนตรัยสูงขึ้น การสัมผัสคุณพระรัตนตรัยก็ต้องแสดงออกมาให้เห็นในเชิงพฤติกรรมทางกาย ทางวาจาใจ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงธรรมของอุบาสกหรืออุบาสิกาธรรม ไว้ 5 ประการ (อก.ปจก. 22/178/230)

- 1) มีศรัทธา เชื่อมีเหตุผลมั่นในคุณพระรัตนตรัย
- 2) มีศีลอย่างน้อยดำรงตนได้ในศีล 5
- 3) ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เชื่อกรรมไม่เชื่อมงคล มุ่งหวังผลจากการกระทำ มิใช่จากโชคกลางหรือสิ่งที่ตื่น กันไปว่าล้งศักดิ์สิทธิ์
- 4) ไม่แสวงหาทักษิณียบุคคลนอกหลักคำสอนนี้
- 5) บำเพ็ญบุญแต่ในขอบเขตของพุทธศาสนา

ผู้ใดมีธรรม 5 ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าเป็นอุบาสกรัตน อุบาสิการัตน เป็นอุบาสกแก้ว อุบาสิกาแก้วเป็นอุบาสกอุบาสิกาปทุม เป็นอุบาสกอุบาสิกาบุณฑริก ในทางตรงข้าม ถ้าขาดคุณสมบัติเหล่านี้ ก็เป็นความวิปริตผิดเพี้ยนโดยเฉพาะเรื่องที่กำลังพิจารณากัน อยู่ก็คือข้อที่ 3 ว่า ตื่นข่าวมงคล (ถือโชคกลางตื่นข่าวเรื่องล้งศักดิ์สิทธิ์) หวังผลมาจากโชคกลางของล้งสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ ไม่หวังจากการกระทำ (ไม่หวังผลจากการกรรม)

จากหลักธรรมหรือข้อปฏิบัติของผู้ที่เป็นอุบาสก อุบาสิกาที่ดี จะพบว่าไม่มีหลักการข้อใดเลยที่ยอมรับ หรือสนับสนุนให้ยึดมั่นในวัตถุมงคล

7.5 ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลว่า ไม่มีในมงคลของพระพุทธเจ้า เดิมนั้นพุทธบริษัทเราไม่เข้าใจชัดในเรื่องวัตถุ นี้ จึงได้เข้าใจไปนับถือใน รูปขลัง รูปศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นานา แม้ว่าการนับถือนั้นจะทำให้ตนสบายใจ แต่เป็นความสบายใจเพียงชั่วครั้งชั่วคราว ไม่เป็นความสบายใจที่เด็ดขาดตายตัว ไม่เหมือนกับเอาธรรมะมาใช้แก้ปัญหา แต่ว่าที่ได้กระทำกันอยู่ทั่ว ๆ ไปนั้น ก็เพราะว่าไม่เข้าใจในเรื่องนั้นตามความเป็นจริง ไม่มีใครพูดให้เราฟังว่าความจริงนั้นควรจะเป็นอย่างไร เราเชื่อและทำกันมาตามที่เขาวา เขาวาอย่างนั้นว่าอย่างนี้ รับมาตั้งแต่เป็นเด็ก เช่นรับนับถือมาว่าพระพุทธรูปองค์นั้นศักดิ์สิทธิ์อย่างนั้นอย่างนี้ ในรูปต่าง ๆ เล่าลือกันถึงอภินิหารแปลกๆ ซึ่งคนโบราณเขามีความเข้าใจอย่างนั้น แล้วก็ถือตามกันมาในรูปอย่างนั้น ไม่ได้เข้าถึงพระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อแท้ แต่ไปถึงสิ่งที่เป็นวัตถุ จนมีคำพูด กันในสมัยนี้ว่า ‘วัตถุมงคล’

วัตถุมงคลนั้นไม่มี ในมงคล 38 ของพระพุทธเจ้าไม่มีสิ่งอะไรที่เป็นวัตถุว่าเป็นมงคล มีแต่เรื่องการไม่ปฏิบัติธรรมเท่านั้นที่เป็นอัมงคล และมีเรื่องการปฏิบัติตามหลักธรรมเท่านั้นที่ชื่อว่าเป็นมงคล ไม่มีสิ่งวัตถุอันใดที่เป็นมงคลเลยตามหลักพระพุทธศาสนา เช่นเราจะถือว่าไปไม้มนัสนั้นเป็นมงคล หล้านี้เป็นมงคลหรือว่าอะไรที่เป็นมงคลตามที่เรารู้เข้าใจกันอยู่นั้น มันเป็นมงคลภายนอกพระพุทธศาสนา ไม่ใช่มงคลตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

มงคลในพระพุทธศาสนานั้น มีความหมายว่า เหตุอันให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิต ก็เหตุที่จะให้เกิดความสุขความเจริญในชีวิตของเรา นั้น ย่อมเป็นเหตุภายในไม่ใช่เหตุภายนอก เหตุภายในก็คือการปรับปรุงจิตใจของเราให้เข้าทางธรรมะให้ได้ ใช้หลักธรรมเป็นแนวทางชีวิต จะปฏิบัติอะไรก็ให้เรียกว่าปฏิบัติตรงตามแนวธรรมะ นั้นแหละเป็นอุดมมงคลเป็นมงคลสูงสุดตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

วัตถุที่เป็นมงคลนั้น หาเป็นมงคลที่แท้จริงไม่เป็นเรื่องหลอกตัวเราเท่านั้นเอง คือหลอกให้หลงให้เพลินไปกับวัตถุนั้นชั่วครั้งชั่วคราว トラบเท่าที่เรายังมีอวิชชา คือความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นตามที่เป็นจริง เราก็หลงใหลเรื่อยไป มัวเมาอยู่ในสิ่งนั้นเรื่อยไปไม่รู้จักจบ จักสิ้น ไม่คิดช่วยตัวเองในการปฏิบัติ แต่ไปนึกว่าวัตถุนั้นจะช่วยตนให้พ้นจากภัยจากอันตรายด้วยประการต่าง ๆ อันนี้คือความหลงผิด ไม่ตรงกับคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และในสมัยนี้กำลังมีมากขึ้น แพร่หลายขึ้น ในการที่จะจูงคนเหล่านั้นให้เอาวัตถุเหล่านั้นมาเป็นที่พัก ยึดมั่นถือมั่นในวัตถุนั้นว่า ช่วยตนให้พ้นภัยอย่างนั้นอย่างนี้เป็นต้น อันนี้คือการไม่ถูกต้อง แต่ว่าทำกันอยู่มาก เพราะอะไร เพราะว่าเส้นทางเจริญแห่งลาภสักการะ เป็นทางได้มาแห่งวัตถุอีกเหมือนกัน วัตถุที่ได้มานั้นก็คือเงินทองนั่นเอง เงินได้มาจากวัตถุก็เอาไปสร้างวัตถุต่อไป คนก็ติดในวัตถุต่อไป ไม่ได้เข้าถึงธรรมะอันเป็นตัวการปฏิบัติซึ่งเป็นเนื้อแท้ของพระรัตนตรัย เราก็ดูแต่เพียงวัตถุ

8. สร้างวัตถุมงคลเพื่อนำบุคคลให้ถึงซึ่งธรรม

การที่สร้าง “ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ” ไว้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของศาสนาทุกศาสนาในโลก รวมถึงพระพุทธศาสนา ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป้าหมายของการสร้างวัตถุ ก็เพื่อให้บุคคลได้ยึดเหนี่ยวจิตใจ ใช้เตือนสติ ให้ทำความดี ละเว้นความชั่ว และปฏิบัติตามหลักของศาสนา จนนำไปสู่การเรียก วัตถุที่สร้างขึ้นในลักษณะนี้ว่า “วัตถุมงคล”

โดยเฉพาะในพระพุทธศาสนา ที่มีการสร้างวัตถุมงคลเป็นรูปเคารพของพระพุทธเจ้า เป็นจำนวนมากกว่าศาสดาของศาสนาใด ๆ จนถูกนำไปบันทึกไว้ในกินเนสส์บุ๊ก (The Guinness Book of Records) ว่า พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่มีอนุสาวรีย์รูปเคารพมากที่สุดในโลก เพราะเพียงแค่ประเทศไทยก็มีมากมายจนนับไม่ได้แล้ว ดังนั้น เรื่องวัตถุมงคลจึงกลายเป็นเรื่องใหญ่ในพระพุทธศาสนาของประเทศไทย แต่ก็มีนักวิชาการบางส่วน หรือสำนักเรียนบางแห่ง ที่ออกมาตำหนิวัตถุมงคลว่า เป็นสิ่งที่ทำให้คนเข้าใจผิดถึงแก่นแท้ของศาสนา ซึ่งในความเป็นจริง โบราณจารย์ท่านมีความเข้าใจสภาพของบุคคลมากกว่าคนในปัจจุบัน โดยท่านทราบว่า พุทธศาสนิกชนนั้นมีความแตกต่างกัน เปรียบเหมือนพีระมิดที่มีส่วนฐานกว้างใหญ่สุด คือบุคคลที่ยึดติดในพิธีกรรมและสิ่งมงคลต่าง ๆ ส่วนตรงกลาง คือผู้ที่พยายามจะศึกษาให้เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาสั่งสอนอะไร ส่วนยอดเพียงเล็กน้อยคือ คนที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้นอย่างแท้จริง แม้แต่พระพุทธเจ้าเอง ก็มีการจำแนกบุคคลออกเป็น 4 ประเภท และใช้วิธีการสอนที่ไม่เหมือนกัน เพราะทรงทราบว่า แต่ละบุคคลมีการสะสมบุญบารมีมาแตกต่างกัน จะให้มาเหมือนกันหมดทั้งโลกนั้นย่อมเป็นไปได้ ไม่ได้

ดังนั้นปราชญ์ในอดีตท่านจึงจำเป็นต้องหาสิ่งมายึดโยงกำลังใจ ของพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ให้อยู่กับพระพุทธศาสนา ด้วยการสร้างวัตถุมงคลขึ้นมา ทำให้บุคคลทั่วไปที่กำลังใจยังต้องการยึดเกาะสิ่งต่าง ๆ อยู่มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในด้านความดีจะได้อยู่ในขอบเขตที่ถูกต้องและสมควรซึ่งโดยหลักการที่จะบูชาวัตถุมงคลให้มีผลอย่างแท้จริงนั้นประกอบด้วย

1. มีศรัทธาในคุณของพระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์ผู้สร้างวัตถุมงคลนั้นอย่างมั่นคง ไม่ใช่เพียงหาบูชาวัตถุมงคลตามกระแส หรือหลงเชื่อสรรพคุณร้อยแปดพันประการที่มีการโฆษณาชวนเชื่อ

2. มีความดีในเบื้องต้นเพียงพอ เช่น รักษาศีล 5 เจริญจิตตภาวนา หรือใส่บาตรทำบุญเป็นปกติ ดังที่ครูบาอาจารย์สมัยก่อน เมื่อแจกวัตถุมงคล จะบอกกล่าวกับลูกศิษย์ตนเองว่า ให้รักษาความดีบางประการ เช่น หลวงปู่ปาน วัดบางนมโค จ.พระนครศรีอยุธยา บอกลูกศิษย์ให้รักษาศีลข้อ 2 และ 5 จึงจะบูชาพระของท่านแล้วมีผล หรือหลวงพ่อคุณ วัดบ้านไร่ จ.นครราชสีมาซึ่งมีอีกหลายท่าน โดย บอกกล่าวแก่ผู้บูชาพระของท่านว่า ห้ามด่าพ่อแม่ผู้มีคุณโดยเด็ดขาด เป็นต้น

3. อารธนาพระพุทธรูป เป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของพระรัตนตรัย และครูบาอาจารย์ หมั่นสวดมนต์บูชาวัตถุมงคล ให้เหมือนกับบูชาพระพุทธรูป เพราะวัตถุมงคลไม่ใช่เครื่องศรัทธาสำเร็จรูป ที่เพียงวางไว้บนหิ้ง หรือผูกติดคออยู่ทุกวัน โดยไม่นึกถึงพระ ก็จะทำให้ผู้ใช้ปลอดภัยหรือร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐีได้

4. หมั่นระลึกอยู่เสมอว่า มีพระและครูบาอาจารย์อยู่กับตัว จะทำสิ่งใดต้องมีสติ ถ้าเรื่องใดไม่ดี งานก็ควรหลีกเลี่ยง เพราะโดยธรรมชาติ พระย่อมไม่ช่วยใครทำชั่วอย่างแน่นอน ถ้าสามารถบูชาวัตถุมงคลได้ ดังที่กล่าวมานี้ ก็ย่อมสามารถเข้าถึงประโยชน์และอานุภาพสูงสุดของวัตถุมงคลนั้นได้อย่างแท้จริง

ส่วนผลพลอยได้อื่น ๆ ที่มากับวัตถุมงคลนั้น ให้ถือเสียว่าเป็นของแถมพิเศษเพราะการทำความดีของเรา ใช้วัตถุมงคลให้ถึงธรรม (พระเฉลิมชาติ ชาตวีโร พุทโธวโลกิเตศวร, ออนไลน์)

9. สรุป

จากการศึกษาเรื่องดังกล่าว พบว่า ความเชื่อในวัตถุมงคลมีความเป็นมาและเกี่ยวข้องกับสังคมไทย มา ยาวนาน โดยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อดั้งเดิมของคนพื้นถิ่น กล่าวคือ ความเชื่อในเรื่องอำนาจลี้ลับ ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อแบบพุทธศาสนาที่เข้ามาในภายหลัง การที่สังคมไทยมีความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างผสมผสาน ทำให้ความเชื่อเรื่องวัตถุมงคลเข้ามาเกี่ยวข้องได้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง สำหรับปุถุชนคนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถแบ่งจิตใจและร่างกายออกจากกันได้ ดังนั้น คนธรรมดาอย่างเรา จึงต้องการเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เมื่อต้องเผชิญกับความกลัว กลัวว่าตนเองจะได้รับอันตราย กลัวว่าตนเองจะไม่มีกินมีใช้ กลัวว่าตนเองจะไม่เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ฯลฯ ความกลัวเกิดจากความคิด ดังนั้นเราจึงต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มาปกป้องความคิดของตนเอง จึงสามารถแบ่งประเภทพระเครื่อง ตามอิทธิพลทางความคิด ความเชื่อ ความขลังและความเป็นสิริมงคล ได้ดังนี้

1. คัมภีร์เครื่องแคล้วคลาด การแขวนพระเครื่องรุ่นที่มีพลังพลาญภาพด้านคัมภีร์เครื่องแคล้วคลาด เป็นการอันเชิญคุณของพระเครื่องให้มาสถิตที่ตัว เพื่อปกป้องรักษา มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยช่วยเหลือ เพื่อลดความรุนแรงในการเกิดอุบัติเหตุ โดยส่วนใหญ่ ผู้คนที่แขวนพระเครื่องรุ่นนี้ เพื่อเป็นการเตือนสติตัวเอง ก่อนที่จะเริ่มออกเดินทาง เป็นการส่งพลังจิต เพื่อเตือนตัวเองให้มีสติ และมีสมาธิอยู่ทุกช่วงเวลาของการเดินทาง พระเครื่องแคล้วคลาดมีפקติดตัวเป็นสิ่งมงคล สำหรับคนที่เดินทางบ่อย ไปที่ไหนไกล ๆ หรือการทำกิจกรรมที่เสี่ยงภัยต่าง ๆ

2. คงกระพันชาตรีและมหาอุทม์ โดยส่วนใหญ่คนที่แขวนพระเครื่องรุ่นนี้ มักเชื่อว่าสามารถลดโอกาสการได้รับบาดเจ็บ สามารถป้องกันปืนหรือของมีคมที่แทง เพราะเกรงว่าอาจจะมีคนที่ไม่หวังดีลักลอบเข้ามาทำร้าย อันเนื่องมาจากความบาดหมางใจกัน มีคู่อริ เป็นศัตรูหรือคู่พิพาท แก่งแย่งชิงดีกัน ทำธุรกิจที่คล้ายๆกันไม่ลงลอยกัน หรือแม้แต่เคยทำธุรกิจร่วมกัน แต่ภายหลังขัดแย้งกันไม่สามารถแบ่งปันผลประโยชน์ให้ลงตัวกันได้

3. กันคุณไสยและภูตผีปีศาจ โดยส่วนมากคนมักจะไม่เชื่อมั่นในตนเอง จึงเกิดความกลัวขึ้น สมอง ต้องหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเป็นมงคลไว้คอยยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เป็นการเตือนสติตนเองและเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น เพิ่มอำนาจทางใจเกิดความเชื่อมั่นว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองตนเอง จะทำให้ความกล้าเกิดขึ้น

4. เมตตามหานิยมและโชคลาภ สามารถมีพกติดตัวกันได้ทุกคน สำหรับคนที่ทำอาชีพต่าง ๆ เช่น แม่ค้า พ่อค้า นักธุรกิจ คนทำงานประจำ ถ้าอยากรวย อยากมีเงิน อยากมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน อยากให้ผู้ใหญ่ให้การสนับสนุนในหน้าที่การงาน อยากให้คนรักคนหลงใหล พระเครื่องรุ่นที่ให้อิทธิพลด้านนี้จึงเหมาะกับเรามาก แต่ทั้งนี้การคล้องพระเครื่องอย่างเดียวคงไม่สามารถรวยได้ แต่การมีพระเครื่องมีไว้เพื่อสร้างกำลังใจเป็นสิ่งดี เพราะเป็นการป้อนความคิดด้านบวก เข้าไปในจิตใจได้ทุกวัน ๆ ในที่สุดจะสามารถสร้างพลังใจให้ตนเอง

ถึงกระนั้นก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ผ่านมิติของพุทธปรัชญาแบบเถรวาท พบว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงถึงความมีอยู่ของสิ่งที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับวัตถุมงคล เช่น เวทมนต์ คาถา เป็นต้น แต่ความเชื่อใน วัตถุมงคล ไม่ได้มีส่วนสนับสนุนให้บุคคลที่นับถือสิ่งนั้นสามารถบรรลุถึงอุดมการณ์สูงสุดของพระพุทธศาสนา คือพระนิพพานได้ เพราะขัดแย้งกับหลักธรรม หลักกรรม หลักวินัย หลักศรัทธา และหลักคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2514). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ปน มุฑกัณต. (2527). *มงคลชีวิต เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก. (2538). *ลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ เทวฤทธิ์ ปาฏิหาริย์*. กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- (2552). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที. (2535). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง.
- พระพุทธโฆษาจารย์. (2532). *สมันตปาสาทิกา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสิริมังคลาจารย์. (2542). *มงคลดัตถกปิณี แปล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2552). “วัตถุมงคล (ราง) พุทธบูชาหรือพุทธพาณิชย์” ใน “ศิลปวัฒนธรรม” ฉบับปฐมฤกษ์. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์แอนด์ พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.

- ศิริพร เจนวิทยามรเวช และ พิทักษ์ ศิริวงศ. (2555). “พฤติกรรมและการบูชา ความเชื่อและความศรัทธา ใน พระเครื่องและวัตถุมงคลของเณรสังฆราช”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สนิท ไชยวงศ์คต. (2534). ทางเบี่ยงชาวพุทธ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตต วงษเทศ. (2522). คำให้การของบรรณาธิการ ใน “ศิลปวัฒนธรรม” ฉบับปฐมฤกษ์. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์เศส พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- อรุณ เวชสุวรรณ. (2518). พุทธศาสนากับไสยศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรววิทยา.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). “วัตถุมงคล ไม่มีในมงคลของพระพุทธเจ้า” จากหนังสือพิมพ์ธรรมลีลา ฉบับที่ 79 มิ.ย. 50 เรียบเรียงโดย มณีมายา, [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560. จาก: <http://www.dmc. /forum/index.php?showtopic=12823>.
- พระเฉลิมชาติ ขาติวโร พุทธโธวโลกิเตศวร. พระธรรมทูตเชิงลึกแดนพุทธภูมิ สถาบันโพธิคณาจารย์. ข่าวสด [ออนไลน์] สืบค้นเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2561. จาก: <http://palungjit.org/threads A1>.